

URBÁN JÁNOS: Matematikai tehetség-gondozás 15 éves korban (Mozaik Oktatás Stúdió, Szeged, 1993)

Hogy valaki valamely képesség vonatkozásában tehetséges-e, az legtöbbször már fiatal korában kiderül. Hogy ezt a felfedezett képességet fejleszti-e, gondozza-e valaki, az a család, az iskola és a társadalom felelőssége és feladata. Magyarországon a diákok matematikai tehetség-gondozásának évszázados múltja van, s ma is sokféle módon (fakultáció, szakkörök, versenyek), sok-sok tanár áldozatkész munkájával folyik az iskolákban és azokon kívül. Ehhez a tehetséges fiatalokhoz és kiváló nevelőkhöz túl segédeszközökre, elsősorban könyvekre van szükség. Ezek sorába tartozik Urbán János könyve is.

A feladatgyűjtemény nyolc 5-5 órás foglalkozás feladatait (összesen 188-at), azok megoldásait és a hozzájuk fűzhető magyarázatokat, kiegészítéseket, valamint a gyakorlati megvalósítás tapasztalatait tartalmazza. A feladatok sokféle témakört dolgoznak fel. Izelítőül: prímszámok, oszthatóság, számelméleti függvények, kombinatorika, sorozatok, számtani és mértani közép, szélsőérték-feladatok, véges halmazok, valószínűség-számítás, kongruenciák, gráfok, függvények, sík- és téreometria, versenyfeladatok.

A kötetet azért ajánlom az olvasó figyelmébe, mert a feladatok között sok olyan van, amelynek a megoldása nem igényel speciális matematikai előismerteket, csak józan, logikus észjárását, ezért a könyv szórakoztató olvasmányának is kitűnő, másrészt azért, hogy mint szülők, nagyszülők, tanárok érdekes könyvet adhassanak a tizenévesek kezébe.

(Sch. V.)

A NÖVÉNYVÉDELMI ÁLLATTAN KÉZIKÖNYVE 4A és B kötet. Szerk.: Jermy Tibor és Balázs Klára (Akadémiai Kiadó Budapest, 1993)

A kiadó most megjelent könyve egy hatkötetesre tervezett sorozat negyedik része. A sorozat egy olyan összefoglalás, amelynek mindegyik darabja egy-egy rendszertankönyv; a hazánkban előforduló, kultúrnövényeinket károsító állatokat mutatja be. A kötetek jelentősége, hogy kórokozók leírásán túl környezeti kímélő és egyben gazdaságos védekezési módszereket ajánl a növénytermesztők számára.

Az üzletekben most kapható kötetek a kultúrnövényeket károsító lepkék minden jellemzőjét bemutatják. Megtalálható bennük a fajok pontos leírása, a kifejlett állat és átalakulási formáinak bemutatása, életmódja, elterjedési területe, magyar és latin, de még a népies elnevezése is. A bemutatott fajok gazdasági jelentősége igen eltérő. Olvashatunk

itt a háziasszonyok egyik „réméről”, a ruhamolyról, és olyanokról is, amelyek alkalmi kártevők, mint a borospincék ellensége, a dugómoly. A szerzők minden egyes faj leírása után az adott fajjal szemben a legoptimálisabban használható megelőzési tanácsokat és elpusztító módszereket ajánlanak a pete, a lárvá, a báb és a kifejlett rovar ellen.

Az egyes fajok felismerését, elterjedési területük bemutatását rajzok, táblázatok és fotók segítik.

A könyvet a szerzők az agrár- és biológiai tudományok művelőinek, növényvédelmi és környezetvédelmi szakembereknek, oktatóknak és hallgatóknak egyaránt ajánlják.

(K. K.)

BALÁZS DÉNES: A Húsvét-sziget fog-ságában (A szerző kiadása. 1993)

Az 1980-as évek közepéig zömében idegen nyelvű könyvekből tudhattunk meg egyet-mást erről a távoli parányi szigetről, amelyet 1722 húsvétján Roggeveen holland hajós fedezett fel. A minden lakott szárazföldtől több ezer km-re, a Csendes-óceánban rejtőzködő sziget ettől kezdve kalandorok és katonai hódítások keresztútjában állt. Szerencsére felfigyeltek különleges szerepére a néprajzi-földrajzi kutatók is, különösen Thor Heyerdahl expedíciója után élenkült meg a tudományos érdeklődés.

Amikor Balázs Dénes a sziget egyetlen településére, Hanga Roába megérkezett, még nem tudta, hogy rövidre tervezett tartózkodása több mint egy hónapos lesz Polinéziába szóló vízumhiánya miatt. Ez az olvasó szerencséje. Ugyanis a szerző gyalogosan (a szigetlakók legnagyobb csodálkozására) járta be az egész szigetet, de nemcsak a felszínt, hanem barlangvilágát is. Egy őshonos család fogadta be otthonába, így sikerült bepillantania a múlt titkaiba és a jelen gondjaiba egyaránt.

Az eredetileg hatnaposra tervezett tanulmányút felszíni szemlélődéssel kezdődött. A Rono Kau kalderájának felmérése után a sziget legnagyobb vulkáni kúpja, a Terevaka a célpont. Alapos morfológiai és geológiai tanulmányozás mellett a felszín növény- és állatvilágát és érdekes „óceánjáró növényvilágát” is szemügyre vette. Majd következett a titokzatos „szoborvilág”. Először a Húsvét-szigeti lakosság kialakulására, a mai életükre vonatkozó adatgyűjtés volt a cél. Nemcsak a szobrok technikai kivitelezése, hanem társadalmi háttere, mozgatójuk mikéntje és nem utolsósorban ledöntésük körülményei és újbóli felállítása is foglalkoztatta a szerzőt. Ezután a barlangvilággal ismerkedhetünk meg. A barlangok nemcsak a kutatás színtereként, hanem mint az ősember életének terepe is megjelenik a munkában.

(V. A.)

A világ helyzete, 1993. A washingtoni Worldwatch Institute jelentése (Föld Napja Alapítvány, Budapest, 1993)

Amikor az ember e könyv olvasgatása közben eljut úgy a huszadik oldalig, olyan érzése támadhat, mint annak a fogfájósnak, aki másnap gyökértömésre készül, s addig is az idegölés borzalmairól olvas érzéketlen beszámolókat. A tíz éve megjelenő (nálunk csak az utóbbi négy évben kiadott) jelentés egészen röviden arra a következtetésre vezet, hogy a világ helyzete rossz. Kicsit bővebben fogalmazva: nagyon rossz. Tudom, akit csak egy kicsit is érdekel a téma, kívülről fújja: elsvatagosodás, erdőpusztulás, levegő- és vízszennyezés, fokozódó üvegházhatás, ózonritkulás, talajerózió, növény- és állatfajok kihalása, éhség, túlnépesedés. Mindeközben ül az ember kényelmes karosszékében, a világy világit, a csapból folyik a víz, telik ebédre, vacsorára, s hogy kezdő példánál maradjak, kéjes elégedettséggel gondolt arra, hogy borzalmas ugyan a gyökértömés, de neki holnap mégsem kell mennie. Ki az ördögöt érdekli, hogy Pakisztán pusztáit túllegettették, hogy Costa Ricában a talajerózió miatt 1%-kal csökkent a bruttó nemzeti össztermék, hogy pusztulnak a korallzátonyok ökoszisztémái. Bizony, mindezek az átlagembert, amíg a saját húsába nem vág, csöppet sem izgatják. Tartok tőle, hogy úgynevezett átlagemberek ezt a könyvet egyáltalán nem fogják elolvasni. Pedig több érdekes elemzés, tanulmány (szám szerint tíz) akad benne, melyek közül különös érdeklődésre tarthat számot A vasút újralfelfedezése, a Békére készülődvé, a Szembesülve a vízhiánnyal és az Egy új ipari forradalom körvonalai című. Hogy aztán mindez mit változtat a világ helyzetén, nem tudom.

(N. G.)

Következő számunk tartalmából

Csaba György: Nyelv-vételi felvételi Szász Domokos: Megoldódott a széljegyzet rejtélye?
Az Akadémiát úgysem tudják megszüntetni!
Interjú Keviczky László akadémikussal, az MTA főtítkárával
Bárdos György: A fájdalom
Vekerdi László: Galilei – jezsuiták tanítványa? (Második rész)
Horváth Gábor: Az állatvilág Schmidt-teleszkópja
Ujváry István: Taxol, a remény fája
Veress István: Képek a farkasok világából (Első rész)
Kubassek János: Délnyugat-Afrika magyar feltárója, Magyar László
Posfalvi Ödön: A gumiabroncs és a közúti forgalom biztonsága
Székely Pál: Az élővilág törzsfája
Scheuring István: Kölcsönösségen alapuló együttműködés az élővilágban
Miczek György: Szíria
Abonyi István: Kopernikus tudományos jelentőségeiről